



## **De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis**

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||  
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm  
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ianvarii Et Febrvarii

**Surius, Laurentius**

**Coloniae Agrippinae, 1576-**

**VD16 S 10258**

De S. Mauro abbate.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77365)

naturam quæ audiret. Tum ille: Per eum, inquit, ipsum te obtestor, per quem & tu iurasti, nè iubeas me alia veste tectum sepeliri, nisi hac ipsa, quam nunc habeo: & in hoc ipso loco, vbi tugurium meum est, facias me humari: quoniam neque alijs vestibus, neque nobiliore aliquo loco ego dignus sum. Hæc cum dixisset, illi Euangelium tradidit, ac dixit: Hoc tibi in hac vita propugnaculum, & illius futuri ævi bonum tam tibi, quam domino meo viro tuo sit viaticum. Illa cum Euangelium accepisset, vndique illud versans, ait: Simile Euangelium hoc illi est, quod olim dominus meus filio nostro dedit. Cucurrit igitur, & viro suo librum ostendit. Quem cum ille agnouisset: Verè, inquit, Euangelium illud hoc est, & non aliud. Sed vndenam ipse hoc habuit? Par est illum interrogare, vbinam sit filius noster Iohannes. Cum igitur ad ipsum venissent, dixerunt: Obtestamur te per purissimam Trinitatem, vt nobis verè dicas, vndenam Euangelium hoc habueris, & vbi sit filius noster Iohannes. Ille cum lachrymarum vim ferre non posset: Ego, inquit, sum Iohannes filius vester: ego sum multarum lachrymarum vobis causa. Euangelium hoc illud est, quod vos mihi dedistis. Sed Christum meum desiderans, suave illius iugum portavi. Hæc cum parentes audiissent, ad filij collum se abiecerunt, & ab hora prima vsque ad sextam ita fleuerunt, vt omnes, qui urbem habitabant, vnà cum illis filium agnitum fleuerint.

Vide sancti viri humilitatem.

Confitetur parentibus quis sit.

Vt verò eius recta & sancta institutio, nulla vitæ huius perturbatione macularetur, illius Spiritus, quem loquentem in se habebat, ope adiutus, animam suam Deo reddidit. At eius mater oblita quod iurauerat, laceratis vestibus illum exiit, & aureis induit: quibus cum ille indutus esset, repente mater paralytica effecta est. Cum verò eius pater verba illius memoria repeteret: Seruetur, inquit, quod sancti nostri filij voluntas postulauit. Cum igitur aureis vestibus eum exuissent, laceris illis induerunt, quas antea habere solitus fuerat. Quo facto, statim eius mater sanata est. Illius autem sancti viri reliquias in tugurio illo parentes condiderunt, & sacram ædem illic ei construxerunt, omniaque bona sua sacro illi templo dedicarunt. Cumque multas pecunias in peregrinorum ministerium contulissent, in pace diem suum obièrunt. Hæc fuit Iohannis institutio, hæc vita, & sanctæ ipsius exercitationis ratio. Hic, inquam, cum diabolus conculcasset, supernæ vocationis brauius dignus effectus est, gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria sit & imperium in secula seculorum, Amen.

Excedit vitam.

Boni parentes sancto filio templum construunt, omniaque sua bona illi dedicarunt, eius reliquijs ibidem collocatis.

## VITA S. MAVRI ABBATIS, PER FAVSTVM EIVS CONDISCIPLVM SCRIPTA.

PROLOGVS.



Favstus, famulorum Christi famulus, omnibus monachis, qui sunt in Oriente & Occidente, meridie & septentrione, & fidem, quæ secundum pietatem est, vnà nobiscum in Deo retinent, gratia, misericordia, pax, & propitiatio à Deo patre omnipotente, conditore omnium? & ab Iesu Christo vnico filio eius, Domino, Redemptore ac Salvatore nostro: atque à Spiritu sancto, illuminatore & viuificatore animarum nostrarum.

Cum à parentibus meis omnipotentis Dei seruitio nutriendus, secundum regularis normam institutionis, septennis beato Benedicto in eius sanctissimo cœnobio, quod idem totius sanctitatis vir in Cassino ædificauerat castro, traditus fuisset iuxta misericordiam Dei voluntatem, qua & velle & operari in nobis perficit pro bona voluntate, gratuita nos & omnipotentissima miseratione vt velimus praueniens, ac misericordissima gratia, nè frustra bona, quæ inspirare dignatur, aggredi conemur, subsequens? quin magis, vt recta in illum fide credentes, atque in bonitate & simplicitate cordis de illo sentientes, pro his quæ ipse tribuit & immittit, præmia nos æternorum ab eo recipere speremus gaudiorum, si tamen propositi nostri & fidei rigorem ad finem vsque firmum ac inconvulsam seruemus: Postquam, vt ipsi superno placuit opifici, annos puerilis ætatis emensus sum, & vti iam liberæ facultatis cœpi permissione, ex integro me pro viribus

Favstus puer septennis fit monachus.

Phil. 2.

viribus & scire, monasticæ mancipavi obseruationi? adèd vt ne momento quidem à visione beatissimi ac sanctissimi Benedicti disiungi villo modo vellem, sed semper eius Deo placita, & hominibus imitanda instrui doctrina, ac radiantibus ædificari exemplis, ardentissimo desiderabam amore.

Cernens itaque beatissimus Pater me per omnia saluti propriæ, & regulari institutioni operam dare, multis sæpissimè argumentationibus propositum animi mei nisus est experiri, etiam de his, quæ ipse homini impossibilia ac importabilia esse sciebat. Sed vbi per gratiam omnipotentis Dei, qui omnes homines vult saluos fieri, me paratissimum atque promptissimum ad omne, quicquid illud erat, aggrediendum ac tentandum, siue etiam perferendum esse peruidit, ilicò specialius præ cæteris obsequiorum meorum vti seruitijs cœpit, meque arcanis quibusque, & nulli penè ab eo, vt assererat, antè prorsus creditis, paterno affectu instruere, ac contra tentantia præmunire vitia. Vndè factum est, vt cum beatissimo Mauro discipulo suo, qui ab eo religiosissimè nutritus & eruditus fuerat, quique vitæ merito & perfectione virtutum magistri cooperatore extiterat, me ad partes dirigeret Galliarum, quò illi aliquod solatium mea præberet cohabitatio (ego quippe ex prioribus, qui ab eo educati primi fuerant, solus superstes eram tyronibus). Gratia siquidem fundandæ cœnobialis religionis, ad tam longinquas exterasque ab eo transmissus est regiones.

Deniquè diuinitatis maiestas omnipotentissima, quæ omnia circumplectens & penetrâs, intelligit cogitationes à longè, & nouit omnia nouissima & antiqua, & omnes vias singulorum præuider! cum eidem sanctissimo patri, suum monasterium in loco, superius iam dicto, ab ipso constructum, occulto suo iudicio destruendum euerendumque prodidisset, & vir Domini inconsolabili pro hoc afflictione fletus indefinenter afficeretur, reuelatio illum cælestis tali releuare ac confortare est dignata oraculo; Noli, ait, probatissime ac electissime Deo Benedicte, pro his, quæ huic euentura didicisti loco, mœstum villo modo gerere animam, quoniam quod semel præfixum atque decretum est inscrutabili summæ Deitatis consilio, intransibile atque irrenocabile, sine dubio patrabitur, solis tibi tuo merito cunctorum concessis habitantium animabus. Sed aderit omnipotentis quam nuperrimè diuina propitiatio & consolatio, quæ & locum hunc in pristinum, immò in ampliorem, quàm nunc videtur, tuis nihilominus meritis restituet gradum, & alijs perindè nationibus huius lumen religiositatis de hoc eodem irradiabit loco. Pro quo vt interpellatus, vel potius efflagitatus fueris, extemplò quos probabiliores in huius grege sanctæ habes congregationis, quò depõsceris, mittere maturato, sciens proculdubio, quoniam laboris eorum fructus vberimus, & tibi ad cumulum recipiendorum augmentabitur præmiorum, & illos ad habitationem perennis introducet beatitudinis.

Hoc ergò sanctissimus Deoque charissimus pater certior factus responso, mox vt legatione Cenomanici antistitis conuentus & exhortatus est, continuò summæ religionis virum euocans Maurū, cum consilio totius congregationis, legatis eum ipsius assignauit præfalis, dans illi socios & cooperatores, Simplicium, & Antonium, ac Constantinianum, me quoque laboris eorum & peregrinationis, non dico operum perfectorum, comitem deputans. Ego itaque cum longè post transitum egregij confessoris Christi Benedicti magistri nostri, operum mirabilium patratoris, sepulto iam beatissimo Mauro, & duobus comitibus nostris, Constantiniano scilicet & Antonio, ad nostrum monasterium vltimam iam penè agens ætatem, vnà cum Simplicio, iuxta mandatum beati Mauri fuisset regressus, compulsus ab omnibus fratribus congregationis Cassinensis cœnobij, de quo profecti fueramus, & præcipuè à religiosissimo viro, ac cum honore nominando Theodoro, qui tertius post sanctæ memoriæ Valentinianum prolixiori tempore Lateranensis congregationem rexit monasterij, historiam de vitæ & conuersatione, siue etiam de perfectione eiusdem beatissimi Mauri, necnon etiam de constructione cœnobij, quod, Deo se iuuante, strenuè atque comptissimè ædificauit, quin & de miraculis, quæ per illum Dominus ad laudem & gloriam nominis sui operari dignatus est, quæ & nos ipsi coràm positi, oculis nostris inspeximus, altiùs & ab ipsa eius reperens natiuitate, scribere sum aggressus, ad omnium ædificationem monachorum. De veritate porrò gestarum rerum & narrationis, neminem ambigere sua deo, quia multo melius esse de toto silere scio, quàm aliquid mendo sum effusumque narrare.

Multis modis probari solent monachi.  
1. Tim. 2.

Psal. 138.

Diuinitus reuelatur S. Benedicto destructio monasterij sui.

Monasterium Lateranense.

narrare. Denique hoc opusculum beatissimo Pape Bonifacio ostendi. Quod ipse sanctissimus Pontifex approbans, laude dignum duxit, suaque sancta auctoritate roborauit.

Deprecor autem eos, qui hoc ad legendum sumpserint, ne rustico incultoque conscripta stylo fastidiant, sed potius veniam mihi tribuant, qui quanuis imperitus existere, ac nullius prerogatiua literariae artis, qua inniti valerem, essem instructus, ea tamen, quae per seruum suum Dominus operari voluit, & quibus ipse interfui, silentio non sum passus abscondi, praesertim cum ad haec exaranda, quoquo modo possem, tam fraternam charitate & deprecatione, quam non paruipendendo sanctorum virorum sim prouocatus imperio.

Historia  
haec à summo Pontifice approbata.

## VITA SANCTI MAVRI ABBATIS.



Beatus Maurus, clarissimo senatorum genere, patre Eutychio, matre vero Iulia exortus, duodennis sanctissimo Benedicto, omnipotenti Deo sub regulari nutriendus institutione, a parentibus est traditus. Qui cum adhuc iunior bonis polleret moribus, sicut etiam ipsi vidimus, & frequenter experti sumus, magistri coepit adiutor existere, ac eius miraculorum cooperatores esse. Hunc sanctissimus Benedictus praeter omnibus semper charius dilexit & instruxit, atque ita in omnipotentis Dei informauit seruitio, ut nemini post ipsum in cenobiali sacrosancta obseruatione fuerit secundus. Quis enim unquam austerius corpus proprium

ieiunijs, abstinentia ac vigilijs, squaloribus quoque & nimis edomuit frigidibus? Frequenter enim eum vidimus in diebus sanctae Quadragesimae nec tunica, nec cuculla, nisi solummodò sacco uti cilicino, & duabus tantummodò vicibus in hebdomada paruissimum potius pregustare, quam sumere, cibum. Iste quippe mos in omni vita sanctissimo fuit Benedicto, cuius ille exemplo prouocatus, afflictione perualida carnem macerabat, in quantum illi eiusdem patris sui permittebat licentia. Nam reliquo totius anni tempore, sub monachali tunica, semper asperrimo à scapulis vsque ad renes induebatur trogulo, eiusdem subtegminis in stratu, super aggestum calcis & sabuli, tantummodo excepto Quadragesimali tempore, vsus est cilicio. Tunc enim, in quantum poterat, sollicitè satagebat, non iacendo, sed potius stando, vel cum nimia eum lassitudo compulisset, sedendo somnum capere. Nemo illum unquam vidit de lectulo cum ceteris surgere fratribus, sed semper nocturnos vigilando praeuire hymnos attentius procurabat, plerunquè quinquagenos, sepe etiam centenos psalmos, nonnunquam verò totum ex ordine Psalterium ante nocturnalem consummans synaxim, exceptis duntaxat horarum spatijs, quibus orationum, lachrymarum, ac creberrimorum profundebat preces singulorum. Silentio verò ac lectioni ita assidue vacabat, ut pro hoc etiam ipsi sanctissimo Benedicto admirabilis haberetur.

His ergò alijsque, quas enumerare longissimum est, eo succrescente virtutibus, sanctissimus de illo Benedictus plerunquè in conuentu fratrum, suppresso eius nomine, quasi de alio loquebatur, iunioribus & negligentioribus illum proponens sequendum. Vidimus, aiebat, nostra aetate quendam strenuissimae nobilitatis iuuenem, infra annos adolescentiae, ita omnis monasticae religionis subito arripuisse perfectionem, ut alicui ex prioribus similis, imò aequalis per omnia dignissimè iudicaretur. Sed licet haec beatissimus, Deoq; dilectissimus Maurus, ac nonnulli ex fratribus, de eo sanctissimi ore Benedicti proferri scirent, nunquam tamen ille pro hoc, vitio succubuit iactantiae, ardua semper & sanctiora appetens, ac toto conamine de virtute in virtutem proficere studens.

Dum quodam tempore sanctissimus Benedictus, à quodam nobilissimo secundum seculi dignitatem viro, exoratus fuisset, ut ad domum eius dignaretur per semetipsum accedere, quò uxorem eius & filium, quem nupèr enixa fuerat, à demonio, quo grauissimè pariter vexabantur, suis sanctis meritis & orationibus liberaret, & sanctus Dominus pro eo, quòd ei familiaris pro aliquibus operibus, ab eo religiosè gestis, existeret, ire non distulisset, beatissimus Maurus, qui tunc in monasterio nostro, imperio sanctissimi Patris nostri, praepositi ac totius cenobij procuratoris & administratoris post

15. IANUAR.  
S. Mauri  
parentes.  
Duodennis  
tradit mo-  
nasterio.

Nota vestis  
& abstinentiam  
sancti  
viri.  
Item S. Be-  
nediti.

Item stratu  
& somni.  
Itè vigilias  
& preces.

Silentium  
& lectione.

Humilitas  
S. Mauri.

ipsum fungebatur officio, cum fratribus ad fruges colligendas, longiusculè à monasterio est egressus. A quo opere dum ad sextam refectiois horam cum eisdem fratribus rediret, antequàm ad portam ventum fuisset monasterij, claudum quèdam & murum puerulum inuenit in itinere. Cumque pater & mater pueri, eius pedibus prouoluti, & cum clamore valido & lachrymis terribile nomen Dei obtestantes, vt filium suū eis sanum redderet, genua eius firmissimè vtrisque constringentes manibus, precarentur, refugit pauore nimio tale attentare miraculum, se peccatorem esse, nec talis villo modo operis effectorem vociferans posse fieri: maximè, inquit, cūm hæc sanctorum Apostolorum sint opera, aliorumque perfectorum, qui eorum exempla credendo & imitando sectantur.

Nos ergò hæc ab eo dici audientes, simul & perfectissimam Deoque acceptissimam ad talia peragenda eius vitam & meritum sufficere cognoscentes; iuncti parentibus pueri, pro restitutione ægroti eum rogare cœpimus. At ille, vt erat pijsimus, lachrymis perfusus, atque in oratione prostratus, postquam diutissimè orauit, stolam cum qua eodem anno, iubente Benedicto, beato magistro suo, ordinatus ad ministerium fuerat Leuiticum, & quam iuxta morem, gratia sanctitatis primo indefinenter ferebat anno, de sanctissimo collo suo protulit, & super caput infirmi, crucis signum faciens, posuit, & ad cælum oculos erigens, dixit: Domine Iesu Christe, qui discipulis tuis polliceri dignatus es, dicens: Amen dico vobis, quia omnia quæcunq; orantes petieritis, credite, quia accipietis, & venient vobis! ostende etiam nunc, quia nos serui tui, exigui licet & peccatores, in te & in verbis tuis sanctis, prout ipse largiri digneris, eandem fidem habemus. Et hæc dicēs, ait ad debilem: In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, adiutus meritis sanctissimi magistri nostri, ista sanus & incolumis super pedes tuos reatus. Et continuo sospitati redditus, cœpit reatissimè ante nos pergere, ac Dominum voce exultationis & laudis benedicere, dicens; Benedictus Deus creator omnium, qui me redintegrare dignatus est meritis sanctissimi serui sui Benedicti, per beatissimum discipulum eius Maurum.

Perfectissimus ergò Benedictus, cūm reuersus ad monasterium, sanatis, pro quibus ierat, fuisset, nobisque narrantibus & laudantibus Dominum, ea quæ contigerant, comperisset, in magna deinceps admiratione ac veneratione ac beatissimum Maurum habere cœpit, nec iam loco discipuli censebat æstimandum, quem ita Deo proximum iam videbat effectum. Per idem tempus legati ad nostrum aduenerunt monasterium, missi à beatissimo Bertigramno, Cenomanicæ ciuitatis Episcopo? Nam idem sanctissimus Pontifex, audita fama sanctitatis eximij Patris nostri, Flodegarij Archidiaconem, & Harderadam Vicedominum suum, strenuissimos scilicet atque clarissimos viros, à latere suo cum magnis xenijs ad eundem Patrem nostrum transmisit, omnibus eum exorans precibus, vt illi perfectissimos dirigeret fratres, qui monasterium illi secundum regularis ordinem obseruationis in fundo ecclesiæ, quam regebat, ædificare deberent. Perfectissimus verò Pater noster, iuxta rationem & reuelationem, quæ in præfatione huius operis à nobis pleniter est exposita, quanquam finem dierum suorum iam iamque sciret imminere, secundum quod spiritu sancto didicerat reuelante, legatis supradicti Antistitis tam beatissimum Maurum, quàm nos quatuor, quorum nomina proœmio inseruimus, assignauit, præcipiens nobis, vt non minùs ipsi beatissimo Mauro, quem nobis magistrum constituēbat, quàm ei catenùs, in omnibus pareremus.

Iam verò quis dignè explicet, quantus mœror, quantusque luctus totam sanctissimam nostram subito corripuit congregationem? Quia enim sanctus pater eis iam obitùs sui reserauerat diem, spes & consolatio totius congregationis in beatissimo Mauro pendeat, illum se patrem, illum se gaudentis post eius transitum habere reatorem. Sanctissimus autem pater noster tantis fletibus & suspirijs motus, omnem euocans congregationem, talem ad eos protulit orationem; Si tristandum, dilectissimi fratres ac filij, pro tali esset negotio, mihi magis, quàm vobis hinc esset mœrendum, qui quantum ad præsens, magnis videor destitui solatijs. Sed quia dicente Apostolo, Charitas benigna est, benignitatem charitatis nostræ omnimodis impendere debemus his, quos aliquo modo ea indigere cognoscimus, nec nostra tantùm, quàm aliorum, quærere. Quapropter vos amoris paterni sollicitudine à fletibus & mœrore

Nota quod hic de stola dicitur.

Marc. II.

Curat claudum et murum pueri.

Bertigramnus Cenomanensis Episcopus.

Maurus mittitur in Gallias.

Oratio S. Benedicti ad fratres.

1. Cor. 13.

temperare deposeimus? quia potens est Deus meliores nobis post huius depositionem corporis, huic sanctæ immittere congregationi, quorum meritis & exemplis longè præstantius, quàm nostris, ædificemini. Sed & illud summoperè nobis est procurandum, nè versutia antiqui hostis, vnde alijs salus acquiritur, indè nobis tristitiæ malo detrimentum in aliquo ingeratur. Nos etenim, quos vnitatis semel in sancta charitate iunxit concordia, nunquam vel longissima diuident terrarum spatia? quoniam semper interioris hominis adspectu, qui renouatur secundum imaginem eius, qui creauit eum, nos quoad vixerimus tempore, inuicem intuebimur. Vos autè fratres charissimi, quos ad opus Domini construendum ad illas dirigimus partes, viriliter agite, & confortetur cor vestrum in sancto proposito & religione? proculdubio scientes, quia quanto austeriora, causa salutis aliorum, in huius via seculi pertuleritis, tanto maiora à Deo recipietis celestium gaudia præmiorum. Nec vos vllò modo resolutio huius nostri mortificet corpuscule? quoniam præsentior vobis, carnis deposito onere, ero, vestrique, Dei per gratiam, cooperator existam assiduus.

Nota Le.  
tor.

Et hæc dicens, dans osculum nobis, profecutusque nos cum omni congregatione vsque ad ostiū monasterij, osculatus rursūm nobis, ac benedictione super nos tradita, dedit sanctissimo discipulo Mauro librum regulæ, quem ipse sanctus manu sua scripserat, proferrique iussit pondus libræ panis, & vasculum æneum, vini heminam capiens, & ita nos sicut abire, dans mandatum missi supradicti Præsulis ad eundem Pontificem, vt sua vice paterno affectu nos suscipiens tractaret, ac nobis aptum locum ad ædificandum, sicut pollicebatur, cœnobium traderet.

Regula S.  
Benedicti.

Igitur nos quinta Epiphaniarum sabbati iter arripientes, primam mansionem in possessione nostri monasterij in villa, quæ \* Eucheia nuncupatur, habuimus. Quò aduenientes, honorificè satis à duobus fratribus nostris, Probo videlicet & Aquino, suscepti sumus, quos sanctus pater noster huius rei gratia pridè illuc direxerat. Ea nocte celebrantibus nobis nocturnale officium, aduenerunt illuc duo nihilominus ex fratribus nostris, Honoratus beatæ recordationis vir, ac Felicissimus egregiè indolis adolescens, consobrinus sancti Mauri, missi à sanctissimo Patre nostro Benedicto. Quos vt vidimus, gaudio non modico gauisi sumus, certum tenentes apud nos, aliquid magni de parte eiusdem Patris nostri nos ab eis vel audituros, vel percepturos. Nec nostra frustrati sumus astimatione. Nam vt completis hymnis matutinalibus in vnum conuenimus, Honoratus monachus magnificè à pectore suo beato Mauro protulit munera, capsulam scilicet eburneā, & paginulam Epistolæ, breuia quidem continentem verba, sed amore prophetiæ, & sanctæ charitate dilectionis grauida satis ac desiderabilia, quæ idem sanctissimus Benedictus ipsi deportari antequam de loco egredieremur, pernici- teri iusserat. Siquidem tres portiunculas ligni salutiferæ Crucis, & reliquias sanctæ Dei genitricis, sanctique Michaelis Archangeli, ex palliolo sanctæ scilicet eius memoriæ, Stephani quoque protomartyris, ac beati confessoris Christi Martini, in ipsa posue- rat capsula.

\* Eucheia

Preces nocturnæ.

Nò temerè  
vir sanctus  
suis mittit  
reliquias.

Textus verò Epistolæ, quam & conspelire sibi amore Patris sui beatus iussit Maurus, hæc continebat; Accipe, dilectissime, extrema institutoris tui dona, quæ & longum nostrum testentur amorem, & tibi ac commilitonibus tuis contra omnium perpetuum munimen præbeant impedimenta malorum. Post expletam enim totam trinam vicenorum decursionem annorum, ex quo monasterialem adisti perfectionem, in gaudium Domini tui es introducendus, vt nobis Dominus hesternò die, postquam à nobis digressus es, ostendere est dignatus. Prædico etiam tibi, moram vos in eundo esse passuros, ac cum difficultate habilem locum inuenturos pro his, quæ & Deo ordinatè perficientur, & quæ inimicus humani generis molimine calliditatis suæ in vos concitabit. Nusquam tamen benignitas misericordis Dei vobis deerit, sed potiùs, differendo licet, ac desiderium animi vestri in longum experiendo, aliorum quàm sperauimus, aptissimam dignabitur largiri mansionem. Iamque valeas felix in professione, felicior futurus in peruen- tione. His beatus Maurus recitatis, & abundantissimè pro his, quæ & merebatur, & præmonebatur, hilaris effectus, ad Patris Benedicti presentiam eosdè cum gratiarum actione remittit fratres, adolescenti iam dicto Felicissimo, quinquies siue septies perfectioris normæ religionis operam dare inculcans.

Nota vim  
sanctarū re-  
liquiarum.

Prophetia  
S. Benedic-  
ti.

Porro nos cœptum iter carpentes, quinquagesimo quinto die Vercellas aduenimus.

Quo

Quo in loco dum biduo ab ipsius ciuitatis clericis docti fuisset, qui nos plenissima receperant charitate, prophetia sanctissimi Patris nostri impleri iam in nobis cepit. Superdictus enim Harderadus per gradus cuiusdam altissima ac mirifica turris deambulans, ac impediens satana deorsum preceps ruens; ita toto corpore debilis, immo penè exanimis, ad nostrum non aliter, quam in linteo, deportatus est diuersorium, ut omnes de eius vita desperare cogere mur. Quæ res grauissimam nobis, & præcipuè Flodegario Archidiacono, tristitiam intulit. Nam quatuordecim dies ibi moratus sumus, in quibus irremediabili ac deteriori semper idem vir attritus est dolore; adeo ut dextera scapula eius cum brachio & manu, inflatione nimia intumesceret; & medicus iam ad secandum eum sollicitè inquireretur. Illucescente ergo crepusculo tertie decimæ diei, quo ibidem adueneramus, Flodegarius nullo modo se ferre posse ut secaretur, affirmas oratorium, in quo beatus Maurus orationi vacabat, concitus irrupit, pedesque eius utraque constringens manu, ac lachrymis vbertim perfundens, osculaque figens frequentia, deprecari eum & obtestari cepit, ut suis precibus infirmo subueniret, opem sui adiutorij illi ferendos, nec sineret eum ferro sectionis, & igne vstionis, acerbissimo cruciatu tormentari, quem sciebat eius interuentu facile posse saluari.

In modum  
crucis pro-  
stratus orat

Beatus verò Maurus tam miseratione infirmi, quam profusione deprecantis lachrymarum, quamque etiam itineris retardatione ad fletum vsque permotus, ante altare in orationem se dedit; & diutissimè orationum precibus, suspirijs ac singultibus aures vicina sibi supernæ pietatis pulsans, cum à loco, quo in modum crucis prostratus iacebat, surrexisset; accipiens de super altare capsulam reliquiarum, quam illi beatus magister suus direxerat, assumptis etiam nobis, ad lectum pergit ægroti. Ibi que rursus oratione præmissa, salutiferum reteggit lignum; & de eo à scapula vsque ad ungulas manuum ex omni parte signum crucis faciens, dixit: Deus omnium conditor creaturarum, qui ad restaurationem humani generis vnicum filium suum, operante spiritu sancto, ex Maria semper virgine in carnari constituit; qui per hoc sacrosanctum ac gloriosum viuificæ crucis lignum, vulneribus & languoribus animarum nostrarum, nos redimendo, subuenire dignatus est; ipse te per virtutem vitalis ligni huius ad pristinam reducere dignetur sanitatem. Hæc cum beatus orasset Maurus; continuo per tria loca omnis excoctio sanguinis, qua brachium totum intumuerat; vehementer decurrere cepit. Erat autem ipse Harderadus nobilis quidem secundum seculum dignitatem; sed nobilior, prout seculari possibile erat, in omni religione.

Eccè quæ  
virtutis est  
gloriosum  
lignum viuifi-  
cæ crucis.

Flodegarius denique viso tanto miraculo, nullo modo se à fletibus præ gaudio poterat temperare; Deum assidua magnificas collaudatione, & sanctissimum patrem nostrum Benedictum frequentissima extollens veneratione; qui tales habere ac nutrire dignus fuerit discipulos, per quos talia Domino operari sit placitum. Fit continuo concursus totius suburbani populi; felicem se vnusquisque fore existimans, si beatum Maurum vel videre contigisset. Ipse verò non suam, sed patris, qui in cælis est, semper gloriam querens; ad spectus se videre querentium fugiebat, dicens: Hoc quod per lignum redemptionis nostræ diuina perficere voluit maiestas, redemptori magis omnium est ascribendum, quam homini; quanquam sanctissimi patris nostri Benedicti merita, ut id efficeretur; obtinuisse nulli dubium esse possit. Acger igitur noster penè iam incolumis effectus, beatum deprecatus est Maurum, ut sequenti etiam die ab ipsa non egredemur vrbe, quousque ille per omnes orationis domos, quæ ibidem constructæ erant, vota prælaudationis & sacrificium veræ confessionis, pro reddita sibi persolvere Domino posset sospitate. Quod beatus libentissimè annuit Maurus; valde enim eum diligebat, pro eo maxime, quia religionem ordinis nostri ab eo præferri videbat.

Signo crucis manu  
impresso,  
collisum  
pedem Ser-  
gij Maurus  
lanat.

Quintodecimo demum die urbem illam relinquentes, ac dispositum iter accelerare festinantes, cum iuga alpium media ferè transiremus die, famulus noster nomine Sergius, de equo, cui insederat, super immane sinistrorsus cadens saxum, pedem sibi concitè resurgere volens, ita atterens extorsit; ut ossa omnia in vnum coadunata, non iam speciem pedis, sed similitudinem alicuius præfigurarent teretis. Qui nimio affectus cruciatu, cum frequenter vitali quasi carcere videretur flatu; beatissimus Maurus ad eum accedens, sinistraque manu collisum eius apprehendens pedem; & dextera super eum signum crucis faciens, ait; In nomine Dei omnipotentis, qui sua virtute soluit compeditos, surge sanus; & prouide ministerium obsequij seruorum Dei; ad quod peragendum

dam à beatissimo patre nostro nobis es assignatus. Qui illico sanissimus effectus, gaudium nobis letitiamque suscitavit non modicam.

Exinde cum ecclesiam preciosorum martyrum Christi Mauricij & sociorum eius gratia orationis omnes simul fuisset ingressi, cæcus quidam ex matris utero, pro foribus eiusdem basilicæ sedens, & ab intrantibus ac egredientibus quotidianum mendicando victum deposcens, comperit à socijs itineris nostri illic Maurum aduenisse discipulum sanctissimi Benedicti; cuius fama sanctitatis iam ubique percrebuerat. Cumque oratione completa ostium basilicæ egressi fuisset, cæcus idem in pavimento toto prostratus corpore, deprecari & obtestari beatum Maurum coepit, dicens; Adiuro te Maure serue Dei per hos preciosissimos Thebææ legionis martyres, & per venerabile magistri tui nomen Benedicti, vt sanctis tuis precibus oculorum mihi lumen conferri obtineas à Domino. Sanctus ergo Domini hoc audito, parumpèr figens gradum substitit, eumque de pavimento surgere precepit. Cumque steteret ante illum, interrogavit eum, dicens; Dic mihi homo, quantum temporis iam emensum est, ex quo hæc sancta sanctorum adisti limina? Qui respondit, dicens; Vndecimus penè iam elabitur annus. Et sanctus Domini ad hæc ait; Nunquid si voluissent hi sanctissimi, ac Deo charissimi martyres, qui corpora sua sancta pro Christo gladiatoribus perimenda exposuerunt, vt animas pro ipso ponerent, lumen oculorum tibi à Domino dari impetrare nõ potuissent? Istos itaque attentius exorando deprecari, quorum magis hæc quàm nostra sunt opera, & quorum ipsi non minùs ceteris indigemus suffragijs. Et hæc dicens, coepit abire. Cæcus verò quædam horrenda & pauenda vociferatio in clamare sacramenta non intermittebat, vsquequò sanctus vir, nobis etiam compellentibus, sedibus oculorum eius, quibus eatenus lucicomi solis non splenduerat claritas, lachrymis madefactis, dexteram manû suarum impressit digitos, celoque aliquantisper intendens, ac super eos signum nostræ redemptionis edens. Dominus, ait, & Saluator noster Iesus Christus, qui est vera lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ipse te per inuocationem sui nominis, & merita horum beatorum sanctorum, ac magistri nostri Benedicti, illuminare dignetur, vt vidēs mira opera altissimi, quibus distinguere mundanæ voluit formam creationis, ipsum conditorem horum ac restauratorem nostrum voce exultationis, & opere veræ credulitatis collaudes.

Sanctorum  
suffragijs  
indigemus.

Signi  
nostræ  
redemptionis  
edit  
in oculos.

Hæc cum orasset sanctus vir, statim sanguis vberim ab oculis eius defluere coepit, cæcus videt, & continuo clarissimis luminibus spheram solis respectans, hymnum trium puerorum ex ordine decantare clara voce coepit. Vocabatur autem vir ipse Linus, qui, vt ab ipso comperimus, tam psalterium, quàm omnia & diurna & nocturna audiendo didicerat officia. Habitatores autem loci illius, videntes tale miraculum, per beatum Maurum celebratum, simul in vnum conglobati, deprecabantur eum, vt benedictionem suam super eos daret. Quibus ipse hæc tantum respondit voce. Benedicat vobis Dominus Deus vester, qui habitat in Sion, vt videatis bona eius, quæ sunt in Hierusalem, omnibus diebus vitæ vestræ. Deditque mandatum illi, qui illuminatus fuerat, vt nunquam iam ab ipsa ecclesia discederet, sed iugiter ibi Domino ac sanctis martyribus deseruiret. Quod ipse postea deuotissimè impleuit. Cum enim post transitum beati Mauri ad nostrum reuerteremur monasteriũ, clericatus eum functum officio in ipsa inuenimus ecclesia, & decrepitam iam agentem senectutem.

Indè igitur egressi, coeptum iter exequi attentius conabamur. Cumque nocte quadam iuxta ecclesiã sanctæ Dei genitricis & semper virginis Mariæ, iam in locis hospitarem virentibus, & mulier quadam vidua Remeia nomine, quæ in contigua nobis manebat domo, filium suum iam adolescentem, quem ex defuncto nupèr viro suo susceperat, quique iam vltimum trahens flatum, vicinam in lecto iacens opperiebatur mortem, in somnum plangendo & eiulando duceret noctem, vir Domini Maurus more sibi solito, nobis quiescentibus, ipsam ecclesiam, vota Domini precum ac supplicationum vt redderet, ingressus est. Cum verò iam vigilia propinquaret matutina, & mulier nec momento quidem à plangoribus & eiulatibus cessaret, vir Domini tenerrimè mortus ad pietatem, se cum lachrymis Domino prostravit, & vt miseræ mulierculæ misereri dignaretur, filium suum illi restituendo incolumem, precabatur. Cumque ab oratione surrexisset, cellulam in qua dormiebamus, latenter introiens, Simplicium monachum cautè retigit, annuens illi, vt cautius surgens se sequeretur. Ille autem

mox



Luc. 7. mox eum in ecclesiam sequutus; attonitus quid ei veller iubere, expectabat. Sanctus vero Domini accedens ad illum, ait; Doloribus huius infelicis mulieris animus meus nimia compatitur teneritudine. Quapropter plena fide ad lectulum simul accedamus iacentis; forsitan recuperabit illum superna dignatio. Veniens ergo ante stratam penè iam exanimis cadaueris beatus Maurus vnà cum Simplicio, ait; Christus Dominus & Saluator noster, vnica spes & cōsolatio dōlorem patientibus & perferentibus, qui misericordia motus super viduam, filium eius extra portam elatum, intuentibus populum exuscitrauit turbis; eadem nunc pietate & huic adesse dignetur mulieri; filium eius restituendo incolumem. Et hæc dicēs, abscessit. Ille verò, qui duobus iam diebus sine sensu & voce iacuerat, matrem suam vocare ac consolari cœpit, dicens; Noli mater flere, quia lachrymis cuiusdam serui Dei, quas fudit tuo compatiens dolori, vitæ ac sanitati ab ipsis Auerni faucibus redditus sum. Cui cum illa diceret; Ecce in hac nostra basilica cum alijs eiusdem habitūs viris matutinos decantat hymnos; ille ac si nihil incommodi pertulisset, de lecto cōtinuò surgens, ecclesiam intrauit; & absque hēsitatione sanctissimum adiit Maurum, vociferans & dicens; Verè tu idem ipse es, qui me tuis lachrymis & meritis à tribunali, de quo tristem exceperam sententiam; qua iam incendiofis deputatus eram locis; ad superos reuocasti. Fama huius facti totam continuò repleuit regionem. Ruunt præcipites nobis obuiam viri cum mulieribus, senes cum iunioribus; laudes Domino vndiquè cōcrepantes; qui taliter mirificat sanctos suos. Vocabatur autem idem adolescens Eligius; qui postea (vt nobis relatum fuit) in monasterio Lirinensi monachus est effectus.

Paschalis solennitas. Nos itaque cum iam appropinquante solennitate Paschali, quotidie profectiōnem acceleraremus, eo die, quo Dominica celebratur cœna, in pagum deuenimus Antisiodorensē. Audiēs autem beatus Maurus opinionem sancti Romani monachi, qui beatissimo patri nostro Benedicto in initio adiutor & cooperator extitit, vt in historia vitæ eius plenissimè inuenitur, quiq̃ per reuelationem Gallias petens, cœnobiolum in eodem pago, in loco, qui Fons rogi nuncupatur, ædificabat; petijt duces itineris nostri, vt eò diuertentes; ibidem sacrosanctum Pascha celebraremus. Hoc autem beatus Maurus maxime idcirco expetebat, quia & sequenti die transitū sanctissimi magistrī nostri complendum esse sciebat; & colloquio beati Romani monachi desiderabiliter frui cupiebat. Ductores verò itineris nostri, petitionibus viri Dei libenter annuentes; cōcito gressu illic tendere festinârunt.

Parasceue, eius solenne officium. Die itaque parasceue hora illuc sexta peruenientes; deuotissimè à beato Romano suscepti sumus. Cumq̃ omnes nos, qui cum beato Mauro pergebamus, ad ea, quæ opus ad diem festum erant, preparanda vel emēda occupari essemus; ipsi sanctissimi viri dulcia inuicem perennis vitæ serebant colloquia. Et cum iam vespertina hora post solenne officium, quod specialiter, vt potè annuatim, eo celebratur die, appropinquaret; vir Dei sanctus Maurus beato Romano dixit; Crastina die beatissimus Pater noster Benedictus, terreno deposito corporis onere, caelestem gaudens & hilaris scandet ad patriam. Quod audiens sanctus Romanus, ilicò in lachrymas resolutus; flere inconsolabiliter cœpit. Quem beatus Maurus cōsolari cupiens, aiebat; Gaudere potius, quàm flere idcirco de eius migratione debemus; quia & patronum magnum præmittimus; & presentiore cum nunc, quàm si carne viueret, sumus habituri. Hæc tamen dicens, nec ipse à fletu se poterat cohibere. Noctem verò illam, quæ duodecimo Calendarum Aprilis habebatur, & qua sacratissimum vigiliarū Paschæ illucescebat sabbatum; tam beatissimus Maurus ac nos, qui cum eo ibamus, quàm sanctus Romanus cum aliquibus discipulis suis, ieiuni peruigilem duximus vnusquisque nostrum secretò apud se; vt in illis diebus in Ecclesia Romana mos erat; psalmos & orationum preces deuotè pro exitu eiusdem patris nostri Deo dilectissimi Benedicti consummantes.

Item anti- qui ecclesie ritum. Cum verò transacta iam hora quasi tertia ipsius sacratissimæ diei, beatissimus Maurus in ecclesia consisteret, vt transitum eius, qualicumque eueniret hora, orando & psallendo præmunire, longè licèt positus, satageret; seque pavemento in orationem dedisset, raptus spiritu, subito se transpositum in loco, de quo egressi fueramus, vidit; conspexitq̃; viam pallijs stratam, ac innumeris coruscantibus lampadibus, recto Orientis tramite, ab eius cella in cælum vsque tendentem. In qua etiam visione duos congregationis nostræ fratres socios habuit; cum quibus simul eandem visionem conspexit. Itaq̃ cum viam, quam

Visio S. Mauri.

quam cernebant, mirarentur attentius; venerando habitu vir de super clarus assistens; cuius esset via, quam cernerent, inquisiuit. Quod illi se nescire professi sunt. Quibus ille ait; Hęc est via, qua dilectus Domino cęlum Benedictus ascendit. Hanc visionē vnus ex illis duobus fratribus nostris, qui eam simul cum beato Mauro viderunt, in nostro morabatur cęnobio; alter verò, vt beatus Gregorius scripsit, longiùs positus vidit.

In Vita S.  
Benedicti.

Mox verò vt beatus ad se reuersus est Maurus, ocyus sanctum Romanū ac nos euocans; cuncta quę viderat, lucidè nobis per ordinem retulit. Diem illam, & sequentem Dominicam, qua specialiter resurrectionis Dominicę celebratur dies; solēnem & celebrem cum omni gaudio ac letitia peregrimus. Secunda autem feria festiuitatis ipsius, antequam proficisci cœpissēmus, sanctus Romanus beato Mauro dixit; Si absque animę periculo locum hunc deserere potuissē, meliùs tecum, amantissime frater, cuperem habitare; quàm alicubi finē vitę terminare. Sed quia & hos deserere periculo sum est, & vltimus mihi iam iamque imminet dies, perge felix, quò mitteris; ac prosperè felici vttere sorte. Deus autem omnipotēs semper sit tecum, & cum fratribus, qui tecum pergunt; & recto itinere perducatur vos ad veram repromissionis terram, quam omnibus electis suis polliceri est dignatus; vbi preparauit eis, quę nec oculus vidit, nec auris au- 1. Cor. 2.  
diuit, nec in cor hominis ascenderunt, nisi in illorum; qui terrena omnia amore eius proterentes, ac desiderio cęlestium abdicātes; dicere cum Apostolo valent; Nobis au- Ibidem.  
tem reuelauit Deus per spiritum suum.

Ex eo loco recto calle Aurelianis cū venissemus; grauissimas duces itineris nostri mœror inuasit. Audiēt sit siquidem, certis deferentibus nuncijs, beatum Bertigramnum Episcopum iam migrāsse ad Dominum; aliumque in loco eius iam substitutum pontificem. Hoc autem cū beato Mauro ac nobis intimāssent, magno tēdio deficere cœpimus; nescientes quid facere deberemus. Sed beatus Maurus, memor prophetię sanctissimi patris nostri, qua nos, cum difficultate licet, aptum locum inuenturos esse prędixit; deiectos animos blandis consolationibus ac promissionibus roborabat, dicens; Nolite, fratres dilectissimi, in pręsenti afflictione animos itā tristitia subdere; quoniam & Deus tribulationem patientibus eos releuando, pręcurrere consueuit; & precibus beatissimi patris nostri adiuuabimur; qui se nobis semper pręsentem & cooperatorem adesse pollicitus est. Nam & Abraham patriarcha imperio Dei egressus de domo & de cognatione sua, terram peregrinationis suę postea in posteris accepit in hereditatem. Ita- que & nos nostrę congaudentes peregrinationi, expectemus, vt deuotissimi serui, consolationem Domini; & per omnia vestigia patris nostri sanctissimi Benedicti imitari satagamus; qui relicta domo & rebus patrijs, & ad vltimum nutricem suam occultè fugiens, ac soli Deo placere desiderans; tantam à Domino promeruit gratiam, vt nemini post beatos & primos Apostolos vnquam fuerit secundus; sed potiùs, Deo se iuuante, tot sanctorum extiterit fundator cęnobiorum; tantaque Domino acquisierit millia perfectorum monachorum.

Gen. 12.

Excellentia S. Benedicti.

Hac itaq; exhortatione beati Mauri aliquo modo confortati; tractare simul cum duobus nostris cœpimus; quid potissimum nobis esset agendum. Tunc nobilissimus vir Harderodus cū ad latus beati resideret Mauri, ita exorsus, talia pręferre cœpit; Dignū mihi atq; conueniens, pater sancte ac religiosi fratres, esse videtur, vt nos, qui legatione huius rei functi sumus, propter quam tot ac tanta perlustrantes terrarum spacia, laborem hunc iussu nostri pontificis assumpsimus, istum nouum atque incognitum nobis ad eam antistitem; & causam itineris nostri notam illi ex ordine facientes, voluntatem eius super tali negotio rescire valeamus; simul etiam & nostrę sollicitudinem apud eum gerere nos oportet. Tu verò pater venerande cum fratribus, quos tecum habes, nostrum ad vos hęc expectare reditum debes; qui infra octo, vt reor, cōsummabitur dies. Etenim si ille hoc, quod beatus decessor suus implere cupiebat, facere renuerit; alia proculdubio reperietur via, quò id, ad quod missi estis, cum superno adiutorio perficere valeatis, nē frustra tanti laborem itineris assumpsisse videamini.

His dictis, aptissimam mansionem nobis in eadem vrbe iuxta ecclesiam beati Petri Apostoli assignauerunt, deputatis ad custodiam nostrę, quos honoratiores in suo habebant famulatu; simul pręcipientes eis, vt nō minùs obsequijs tam beati Mauri ac nostris, quàm illorum sollicitè inuigilarent. Hęc itaque honorificè cū ordināssent; cum benedictione sancti Mauri profecti sunt. Cumq; Cenomanis venisssent, & Episcopo nunciati fuissent,

S. Maurus cum socijs suis haret Aurelia.

Gg

fuissent,

fuisse, honorificè ab eo suscepti sunt, atque in proprijs restituti officijs, amplificatis sibi etiam ab eodem præfule priorum possessionum honoribus. Sed cum causam legationis suæ ei narrassent, ac quid ipse super hac re vellet, inquirerent, respondit se proprijs magis, quàm aliorum, velle insistere coeptis, nè super alienum videretur ædificare fundamentum: præsertim, inquit, cum incumbat nobis nunc ordinatio ac dispositio tam propriorum negotiorum, quàm & ecclesiarum perugil sollicitudo. Hoc autem agebatur secundum dispositionem occulti consilij Dei; qui locum, quem beati Mauri magisterio, atque institutione doctrinæ regularis sublimandum esse decreuerat, nullo modo obtentu alterius differri vel ad modicum volebat loci. Siquidem locus ille, qui à beato Bertigramno ad construendum cœnobium prouisus ac delegatus fuerat, non admodum aptus vel congruus regulari erat religioni, vt nobis nostri dicebant ductores? nam ex ipso nomine, quo Rumpiacus vocabatur, deformis à nobis & scabrosus aestimabatur. Harderadus proinde certissimè comperiens, quod Domnolus episcopus nihil de hac re facere vellet, lætissimus effectus, licentiam ab eo ad nos reuertendi petijt? Qua sibi concessa, nepotem suum strenuæ iuuentutis virum, nomine Hademarum, beato transmisit Mauro; mandans illi, vt nullo modo coactum gereret animum, sed quantumcunq; posset cum omnibus, quos cum eo dimiserat, ad Andegauensem ire festinaret regionem, quod ille nobis se occurrere per nuncium designauerat. Cum itaque tam beatus Maurus, quàm & nos omnes, qui cum eo remanseramus, alacriores tali effectû nuncio fuisset; decimo die, postquam Aurelianis ciuitatem fueramus ingressi, iter arripentes, tendere quod iussi fueramus, summo perè certabamus. Quinto tandem die ad locum, qui Restis nuncupatur, peruenientes, honorabilem virum Harderadum, & vxorem eius ac filios, aduentum nostrum iam per biduum ibi præstolantes, inuenimus. Qui cum honorificè nos recepissent, post abundantissimam, quam nobis præpara uerant, refecti- onem, supradictus vir Harderadus cum coniuge sua, Cæcilia nomine, secretiorem ex- petens locum, adscito beato Mauro, omnia illi, quæ cum suo inuenerat episcopo, per ordinem nunciauit. Et cum beatus ei diceret Maurus: Quid nobis nunc agendum vir illustrissime, vel potius eligendum esse decernis? Ille amabiliter, vt vir iucundissimi erat vultus, respondit:

Domnolus  
Episcopus  
Cenoma-  
nensis.

Flori in-  
gnis viri  
encomion.

Est mihi consobrius, nomine Florus, magnis tam in his, quàm in alijs regionibus possessionibus pollens, qui primus inter primos totius regni Francorum proceres, de- centissimè omnia iussus à Rege palatina disponit moderamina. Hic itaque ab ineunte ætate in seculari licet habitu cõstitutus, omnipotenti Deo sollicitè placere studuit semper. Cui ex amissa cõiuge, quam vt acciperet, inuitum eum tam rex, quàm nostri coëgere parentes, vnus tantummodò superest filius, qui si alicubi perfectos in hac religione posset inuenire viros, in sua propria possessione, quæ ei de paterna euenit hereditate, monasterium construere desiderat, filiumque suum ibidem Deo offerre cupit: ac sic demùm relicta omnibus, quæ sunt huius mundi, negocijs, Deo in eodem seruire liber ex omnibus, oprat cœnobio. Ad hunc ergo missum nostrum directum habeo, qui illi ad- uentus vestri causam pleniter enarrare valeat, vel si in deliberatione animi sui perseue- rat, explorare? Nos tamen, si placet, vsquedum aut ipse, aut ille, quem ei direximus, re- uertatur, locum ipsum, de quo loquimur, inspicere & considerare habeamus. Hoc bea- tus Maurus audiens, gaudio gauisus est magno; & statim altera die cum eodem honora- bili viro pergit ad considerandum locum.

Theode-  
bertus Frã-  
corum rex.

Eo tempore Theodebertus rex nobiliter regni Francorum apicem gubernabat. Cui supradictus clarissimus vir Florus ita familiaris & charissimus in omnibus erat, vt qui- quid in omni ditione eius facere vellet, absque alicuius contradictione permissus à re- ge obtineret. Qui cum relatu nuncij, quem ei Harderadus direxerat, tam beatum Mau- rum, quàm & nos cognouisset aduenisse, & quia Cenomanicus antistes nos recipere noluisset, illic accedens ad regem, causam ei aduentus nostri pleniter narrauit, ac vo- luntatem suam, quam de ædificando cœnobio habebat, ei aperuit: petijtque ab eo, vt nos eius permisso suscipere mereretur; quatenus ei monasteriũ, sicut desiderabat, con- strueremus. Cui Theodebertus rex respondit, dicens; Non ita nobis hætenus seruisti, vt aliquid tibi negare, aut contradicere possimus; vnde perge quantumcunq; & nostra co- mitatus gratia, ac roboratus autoritate, eosdem sanctissimos viros omni suscipere reue- rentia, peragens cum eis desiderium, quod animo tuo superna inspirauit dignatio; si- mulque

Eius erga  
sanctos mo-  
nachos be-  
neuolentia.

mulque deprecare illos, ut pro nobis ac liberis nostris, populoque totius regni, à Deo nobis collati, ipsius assidue exorare dignentur misericordiam! Paratissimos etenim nos atque promptissimos in omni suo inuenient obsequio; si formam huius religionis ita ab eis obseruari compererimus; sicut iam fama vulgante, ab eorum magistro arduè factis eam traditam audiimus. Tuum verò erit, artifices illuc ad operandum, vbiunque eos in omni nostra inueneris potestate, adducere & adunare, ut opus ipsum celerius possit expleri; nec nostra, iuxta voluntatem & consilium tuum, regia loco illi deerit largitas, si aptè eum constructum, & conuenienter perspexerimus ordinatum.

Talibus ac tantis regis promissionibus nobilissimus vir Florus roboratus; concitus ad prædium possessionis suæ, quod Glannafolium dicebatur, aduenit. Cuius aduentu Harderado audito, cum beato Mauro ante fores portarum in eius pergit occursum. Videns verò Florus beatum Maurum humilimo monachali indutum habitu stantem, de equo, cuius tergo infederat, pernuciter desiliuit; ac tertio antequàm ei appropinquaret, toto corpore in terram se prosternens; cum ab eo humiliter receptus, ac modestè, ut dicerat, eleuatus fuisset; diutius se inuicem complexantes, ac alterutrum constringentes; lacrymas quoque præ gaudio inuicem effundentes, immorati sunt. Tunc deinde prædictus vir, osculatis nobis omnibus, apprehendens iterum dexteram beati Mauri manum; & stricim eam exosculas, ait ad illum; Benè te venisse gaudemus serue Dei excelsi, & discipule sancti viri Benedicti; cuius honor & nomen, quod in sancta emeruit seruitute, penè iam omni seculo innotuit; & benedictum nomen Domini gloriosum, qui te ac commilitones tuos, istos reuerèdos viros, ad adiutorium nobis in istam misit provinciam. Et hæc dicēs, ducebat eum ad domum; præcedēte nos Harderado, & filijs eius.

Nota reuerentiam viri erga S. Maurum.

Die verò alia cum post matutinale officium in vnum conuenissemus, aperuit beato Mauro voluntatem suam, quam de constructione cœnobij habebat; simul & referens regis promissionem ac deprecationem; qua cum & pro se ac filijs, omniq; populo Dominum attentius implorare expetebat. Tunc beatus Maurus ait ad illum; Observatio ordinis nostri summam deposcit quietem & securitatem. Quapropter si nobilitati generositatis tuæ videtur non esse cōtrarium; primùm omnium res, quas Deo, eiusq; famulis tradere pro remedio, ut afferis, animæ tuæ desideras; simul perlustrantes inspicere debemus. Indè verò facto testamento; te tradente nobis coram testibus, recipere eas conuenit in nostram dominationem. Cui cum assensum suum Florus præbuisset; ascensis equis post diem tertium, inspectis omnibus, ad supradictum reuersi sunt locum.

Tunc clarissimus vir Florus scripto, iuxta consilium beati Mauri, testamento, tradidit ei omnia; & de suo iure in eius delegauit potestatem atq; dominium. Obtulit etiam ipso die Domino filium suum, nomine Bertulfum, puerulum octo circiter annorum; nutriendum & instituendum doctrina & magisterio beatissimi Mauri; sicut & ipse à sanctissimo magistro suo Benedicto educatus in omni nostra fuerat obseruatione. Post certius oblationem ait beato Mauro; In hoc sanctissime vir, & te, & qui tecum sunt, certos tam de hoc loco, quàm de rebus ibi à me collatis esse cōuenit, cum & filium meum seruiturum Deo per vestrum obtulerim magisterium; & meipsum, si vita comes Deo propitio fuerit, opusque perfectum, relictis omnibus, quæ sunt huius mundi, in hoc eodem diuinis mancipandum seruitijs polliceor loco. Congregatis igitur plurimis artificibus & operarijs; iactisq; fundamentis; opus cœptum quotidie certatim accelerabāt. Sed quia paruus decorsum super ripam fluminis erat locus (ex vna enim parte obiectu montis, ex altera verò Ligeris aluico angustabatur) in deuexo ipsius montis latere fabrica omnis ædificari cœpta est. Primùm ibi vnam non admodum magnam ædificauerunt orationis domum, quam beatus Maurus in honorem sancti Martini confessoris Christi consecrari fecit; In qua etiā Dei dispositione; & sua electione cum sepeliuimus. Nam sicut sanctissimus Benedictus in oratorio eiusdem beatissimi Martini, in quo destructa ara Apollinis, eius memoriam posuerat, se sepeliri iusserat; sic perfectissimus eius discipulus, nè vel in sepultura ab eius videretur discrepare qualitate; in domo eiusdem orationis se præcepit tumulari.

Puerulus octennis offertur religioni.

Constructur monasterium S. Mauri.

Prædictus denique vir Florus, cum Theodeberti regis in omni regno summam obtineret potestatem, ac vice Comitum in Andegauensi eo tempore fungeretur pago; penitissimos vndique illuc conuenire fecit artifices; tam lignarios, quàm cæmentarios, quàm etiam in alijs doctos artibus.

Cumque die quadam cum beato Mauro operarios inspiciens resideret, & vir Domini lectioni e contra operam daret, ac interdum ea, quae legebat, ipsi Floro exponeret. quidam Clericus, qui cementariae arti preerat, & quem idem Florus de palatio regis ob hoc adduxerat, de altissimis gradibus, in quibus operarii stantes, altius iam porrectam aedificabant maceriam, retrorsum corruens, super deportatum illuc montem lapidum cecidit. Cumque cum omnes mortuum crederent, ac de sola eius sepultura tractarent, pro eo maxime, quia per omnes corporis meatus sanguis vndatim profluens egrederetur, vir Dei cum Floro aduenit, eumque continuò ad ostium ecclesiae beati Martini deportari fecit. Cumque omnes abcessissent, ipse in terram se ante altare orationi dedit. Qua

Oratione  
& signo crucis  
Maurus  
collisum san-  
num reddidit.

Nota reuer-  
entiam.

Poenae de-  
traherium  
miraculo.

Et hic ora-  
tionem & si-  
gno Crucis  
dæmones  
expellit.  
Luc. 10.

Sacrificium  
Missae pro  
defuncto.

Iohan. II.  
3. Reg. 17.

Monasterium  
ab episcopis  
dedicatur.

completa, egrediens & super collisam membra signum crucis faciens, ait; In eius nomine, qui corpus hominis de limo terrae formavit, & spiraculum vitae ei inspiravit, surge sanus Langise, & perface opus tuum quod coeperas. At ille statim velut à somno surgens, mirari coepit, quando illuc aduenisset. Sanctus vero Domini ad eum ait; Non tuis huc pedibus, sed aliorum delatus es manibus. Sed perge quantocyus, ne forte tua absentia opus intermittatur. Illo itaque egresso, Florus, qui in parte cum Simplicio monacho stans, cuncta quae vir Dei egerat, vidit, concito cursu adueniens, seq; ad pedes eius proijciens, clamare coepit; Verè discipulus es, sancte Maure, beati Benedicti de quo talia narrare frequenter audiimus. Ex illo die idem Florus ita eum in maxima habuit admiratione, ut nunquam propius ei accedere auderet.

Itaque cum clericus, qui sanatus fuerat, ad opus suum fuisset reuersus, quidam ex operariis beato Mauro detrahere coeperunt, dicentes eum non religionis obtentu, sed gratia cupiditatis, quò honoratior in alijs esset regionibus, suum reliquisse monasterium, & tam longinquas adisse terras, & hac quae faciebat, non virtute Dei, sed potius quibusdam obtinere praecantaminibus. Cum ergò hac inter se sermocinarentur, malignus spiritus tres ex illis subito inuasit, & ita grauissima vexatione atterere coepit, ut vni ex illis, nomine Flodegiso, animam extorqueret. Quod ubi vir Domini, quid euenisset, agnouit, vehementer flere coepit, iterumque oratorium beati Martini ingressus, attentius Dominum tam pro his qui torquebantur, quam & pro illo, qui mortuus fuerat, deprecabatur. Et cum per tres continuas horas orationi incubuisset, ad eos qui vexabantur, & se inuicem dentibus lacerabant, accessit, & signum crucis tertio contra eos faciens, dixit; Filius Dei vnigenitus Dominus noster Iesus Christus, qui discipulis suis potestatem dedit calcandi supra serpentes & scorpiones terrae, & super omnem virtutem inimici, ipse vos absoluat ab hac daemoniaca vexatione. Et cum adhuc dentibus frenderent, puluereque se conspergerent, vir Dei propius accedens, digitos vtriusque manus illis in ora misit. Spiritus vero immundi, foetida relinquentes vestigia, ventris egestione fugati sunt.

Iussit deinde vir Domini corpus defuncti tolli, & in porticum ecclesiae deferri. Noctem illam ieiunus totam duxit in somnem, assiduis Dominum exorans gemitibus, ut animam in corpus defuncti reddere dignaretur, ne diutius de ea diabolus, qui illam extorserat, triumpharet. Manè autem primo Simplicium presbyterum adsciscens, ut sacrificium nostrae redemptionis pro eadem Deo anima offerret, imperauit. Quod dum ille deuotissime consummasset, cum ipso Simplicio vir Domini ad locum, in quo mortuus iacebat, accedens, ait; Domine Iesu Christe, qui quatruiduanum Lazarum de monumento suscitasti, & ad preces serui tui Eliae, filium viduae vitae restituiti, adesto & nunc nobis famulis tuis, & redde in hoc defuncti corpore animam, quam te permittente, hostis humani generis cruciando de eo effugauit. Et cum hæc dixisset, continuò corpus defuncti totum concussum est. Illicoque consurgens, ab eo mandatum accepit, ut si viuere vellet, quandiu in hac vita esset, in locum ipsum iam non introiret. Hoc autem sanctus pro sola imperauit humilitate, ne scilicet pro tali facto plausum & fauorem hominum quærere, ac delectari videretur.

Igitur octauo anno, postquam ibidem adueneram, monasterium omne satis conuenienter in omni constructione consummatum, atque ab Episcopis provinciae ipsius dedicatum est. Regebat autem per idem tempus Andegauensem ecclesiam vir sanctissimus Eutropius. Porro in ipso monasterio, ecclesiae quatuor aedificatae sunt. Quarum maior, in qua fratres tam ad diurnum, quam ad nocturnum conueniebant officium, consecrata est in honore beati Petri Apostolorum principis. Secunda (ut dictum iam superius est)

est) in honore beati Martini. Tertia verò, quæ & minor erat ceteris, in veneratione sancti Severini. Quarta aut, quæ in modum turris quadrifidæ, in ingressu monasterij altissimè ædificata est, benedicta fuit in honore sancti archangeli Michaelis. His itaque expletis, prædictus vir Florus non immemor promissionis, quam Deo vouerat, pergens ad Theodebertum regem, licentiam ab eo expetijt, vt ei regularem liceret suscipere habitum; & peccata sua, quæ plurima in seculari contraxerat conuersatione, ieiunijs & orationibus, ceterisque spiritûs fructibus redimere. Quam cum ei rex negare nequiuisset, tristis licet & mœrens, pro eo quod ab eo separari nollet, permisit illi, quæ deprecabatur implere; eumque aliquantibus diebus secum in palatio retinens, de virtutibus, quas per beatum Maurum fieri audiebat, interrogare cœpit, vel qualiter ipse cum discipulis suis in sancta viuere religionem; seu quantus iam fratrum numerus ibi adunatus esset. Quæ cum illi omnia Florus enarrasset; prout ea certissimè sciebat, rex dixit illi: Si placere hoc ipsi Dei seruo scirem, multum tam eum, quam locum illum; videre cuperem, eumque nostro regio honorare munere. Cui Florus respondit: Quærat primùm, si vestrae placet celsitudini, super hoc viri Dei voluntas; & tunc demùm, sicut ipse ordinauerit; ea quæ vultis, implere poteritis.

Dimittens ergò rex eum, cum in eius osculis diutius immoratus fuisset, dixit ad illum: Quæ cum viro Dei de nostra ad locum illum inueneris profectio, citius nobis remandare sarage. Multum enim vellem, si possibile esset, die quo capitis comam deposueris, ibi præfens adesse. Veniens ergò ad monasterium cum multis optimatibus ac nobilibus viris, qui eum de palatio regis fuerant secuti; viro Dei voluntatem regis aperuit. Qui cum ei respondisset, nil loco officere; sed potius in meliorationem eius, ipsius ad eum aduentum, quantum ipse intelligere poterat, proficere; certum diem regi Florus, quo ad monasterium venire deberet, mandauit. Quò cum venisset, & magnificè, vt regiam decebat sublimitatem, à beato Mauro, & congregatione, cuius sanctissimus grex iam quadragenarium exceperat numerum, susceptus fuisset; post orationem in conuentum fratrum pergens, regiamque dignitatem parui pendens; beato se Mauro ac congregationi, regali indutus purpura, humiliter prostrauit; & vt pro illo Dominum exorare dignarentur, lachrymis perfusus precabatur. Cumque vir Dei à pavemento eum eleuasset, rex ait ad eum: Celebre nomen magistri vestri Benedicti, ad nostram olim delatum fuerat notitiam; cuius sanctitatis & virtutis opera insignia, quæ de illo audiimus, per vos quotidie fieri; gaudio non modico lætatur.

Quicumque  
monachus  
siebat, co-  
mam capi-  
tis depone-  
bat.

Rex humil-  
iter prosternit  
tur coram  
conuentu  
monacho-  
rum.

Tunc rex beatum Maurum petijt, vt fratres eum in suam recipere dignarentur societatem, & nomen eius inter sua nomina scribere? Filiumque suum Theobaldum sancto viro ac fratribus commendabat attentius; præcipiens ipsi, vt semper deuotus erga locum illum esset, ac in omnibus sanctæ illi congregationi adiutor & defensor existeret. Interrogauitque virum Dei, quinam illi fratres essent, qui venerant cum illo. Cui cum nos digito ille designasset; in parte nos stare præcipiens; intuebatur attentius, nomen vnus cuiusque ab eo sciscitans. Quæ cum didicisset, osculatus est nos; deinde omnem congregationem. Videns autem Bertulfum adolescentem inter reliquos fratres stantem; interrogabat quis esset. Cui beatus Maurus cum hunc esse Flori filium indicasset, vocans eum ad se rex; atque ad pectus suum amplexando stringens; beato Mauro eum attentius, amore patris eius, commendare cœpit; & vt charissimè ab eo nutrireretur, deprecere.

Indè cum omnia habitacula monachorum circumiens perlustrasset, ac conuenienter cõstructa esse laudasset; ingressus iterum ecclesiam sancti Petri, dedit ad ipsum locum fiscum regium, qui Boscus vocatur; cum omnibus villis & redditibus, qui ad eum pertinebant. Vocansque Ansealdum, qui scriptoribus testamentorum præerat, præcepit ei, vt, antequàm de ipso monasterio egrederetur, testamentum de eisdem scriberet rebus, ac de anulo eius regali firmaret more; concessitque beato Mauro, vt, si quid ex illo die apud eum obtinere vellet, ipsumque ei adire placuisset, liberam haberet facultatem introeundi, quo eum sciret. Posuit quoque super altare beati Petri pallium preciosissimum; & Crucem auream cum lapidibus valde preciosis.

Rex libera-  
liter donat  
monasterio  
fiscum regium.

Itæ Crucem  
auream.

Florus autem accedens ad regem, deprecatus est eum, vt præceptum regis dignitatis facere iuberet super testamentum; quod ipse de proprijs rebus, quas loco illi tradiderat; scribere rogauerat. Quod rex libentissimè annuit. Tunc in conspectu regis allata

sunt munera non modica in auro & argento, gemmis quoque & diuersarum vestium multiplicitate, quæ idem vir eo die Domino & sanctis eius obtulit. Dimisit etiã viginti ex seruis suis liberos, prius eos ditans magnis donis. Deinde veniens ante sacrosanctum altare, adstante beato Mauro & omni congregatione, rege quoque ex altera parte cum populi numerositate, quæ cum illo venerat, ac cingulum militiæ, quo eatenus usus fuerat, deponens, super altare misit. Cui, iubente viro Dei, rex primus post eum de coma capitis eius totondit, deinde quicumque ex optimatibus eius voluit. Rex vero præ gaudio lachrymas fundebat, congaudens deuotioni animi eius, vocansque ad se nepotem ipse Flori, nomine Landramnũ, dedit per sceptrum regale, quod manu gestabat, quæcunque Florus patruus eius ex regali possederat dono.

Flori tãdẽ  
tur caput.

Post hæc sanctus Domini deprecatus est regem, vt domũ, quæ hospitibus suscipiendis aptissimè omni compendio ac decore constructa fuerat, intrare dignaretur. Quam cum ingressus fuisset rex, antequam vir Dei pedibus eius toto corpore prostratus fuisset, ab eo cum nimio eleuatus pauore, ac inquisitus quid velle, respondit, dicẽs; Hęc est petitio, qua vestra vice omnium seruorum Dei, qui in hoc degunt cœnobio, exposco sublimitatem, vt veniat rex cum seruis suis, & alimẽta cibi ac potũs, quæ ei deuotione & feruitute sunt preparata monachorum, percipiat cum gratiarum actione. Quod cum rex rennere cœpisset, seque, nõ id fieret, humiliter veller excusare, vnus ex cõsiliarijs eius, vir sapientissimus, nomine Ebbo, dixit ei; Perpendere te domine mi rex conuenit, quorum deprecatione istam sumere depõceris refectione? si enim hi, qui ita Deo, sicut tua conspiciat celsitudo, deseruiunt, tua aliquo modo tristes effecti fuerint contradictione, Deũ propitium habere non poteris. Quod Rex audiẽs, ilicò quod petebatur annuens impleuit. Cumq; abundantissimè cum suis omnibus, qui cum eo venerat, refectionis fuisset, antequam egredi à monasterio cœpisset, Florum amantissimũ sibi virum ad se adduci precepit. Qui cum ei monachali iam indutus habitu, adductus fuisset, rex vsq; ad suffusionem vultus lachrymis permotus, ait illi; Gratias omnipotenti Deo pro tua referimus conuersione, sed tibi sollicitè procurandum, ac summo operè perurgilandum est, vt sicut in seculari constitutus habitu, strenuè semper ac nobiliter absq; dedecore conuersatus es; ita nunc quoq; in hac sanctissima, quã expetisti, religione, sine reprehensione Deo semper placere satagens, proficias quotidie de virtute in virtutẽ, quo usque Deum deorum in Sion felici cernere possis exultatione. His dictis, diutius in osculis eius immoratus, ac benedictione, quã expetierat, beati Mauri roboratus, Andegaui ipso die reuersus est.

Obserua  
hanc regis  
adhortati  
onem.

Rex à S.  
Mauro be  
nedictione  
expetit.

Beatus verò Maurus altera die ad inuisendum recipiendumque fiscum, quem idem rex ad ipsum contulerat monasterium, est egressus. Cumq; per biduum ibi commoratus fuisset, paralyticus quidam, qui in eadem villa per septem iam annos toto corpore destitutus, in lecto absque sensu iacebat, ei deportatus atque oblatas est. Super quem cum vir Dei benedictionem suam dedisset, ita sanus effectus est, ac si nihil vnquam mali de ipsa pertulisset destitutione. Indè reuersus ad monasterium, sollicitè more magistri sui singulorum secum habitantium mores & vitam perscrutans, ac verbum vitæ publicè & priuatim eis annuncians, atq; antiqui hostis versutissimas & multiplices insidias detegens, proficere eos ad meliora quotidie hortabatur. A secundo siquidem aduentus nostri ad eundem locum anno, nobiles ad eum viri conuenire vndique cœperant, ac se in omnipotentis Dei seruitio tradentes, eius cohabitationem expeteret, nonnulli verò filios suos Deo per eius magisterium instituendos offerre. Vnde factum est, vt vigesimo sexto anno foundationis ipsius cœnobij, congregatio centum quadraginta fratrum illic adunata esset. Qui numerus tunc à beato Mauro scriptus, & autoritate tam eius, quàm totius congregationis præfixus atque statutus est; vt nemo deinceps existeret, qui hunc numerum vel excedere, vel minuere vnquam in ipsius cõgregatione cœnobij ausus fuisset, quoniam eæ res, quæ ibi tum delegatæ erant, tanto fratrum numero in his, quæ necessaria erant, sufficiebant, & si amplior esset numerus, occasionem parientem necessitatis forrè inferre potuisset.

Paralyticus  
curatur.

Nobiles  
cõfluunt ad  
vitam mo  
nasticam.

140. mo  
nachi,

Sed vt ad id redeã, vnde digressus sum, cum prædictus Florus annis duodecim, mensibus tribus, ac diebus totidem sanctissimè, vt nobiliorem decebat, nobilissimus in omni vixisset religione, duodecimo Calendarũ Septembrium feliciter migras ad Dominum, diem clausit vltimum. Filius verò eius Bertulfus quàm perfectus in omni sacrosancta fuerit obseruatione, sequens lectio demonstrabit.

Theode.

Theodebertus igitur rex, cum quatuordecim annis strenue ac nobiliter Francorum gubernasset regnum; Theobaldo filio suo sedem regni post se dereliquit. Qui iuxta patris sui imperium, non minus quoad vixit tempore; tam beatum Maurum, quam nostram dilexit congregationem. Hic itaque Patris sui sequens vestigia, qui nobiliter locum congregationis huius, cum ibidem, ordine, quo supra inseruimus, aduenisset, honorauit: cum & ipse post mortem patris beatum Maurum, ac ipsum locum aliquando uenisset in uisere, contulit & ipse nihilominus ibidem, ut magnificentia regia dignum erat, testamentaria autoritate villas duas: quarum vna vocabatur villa Fabrensis, altera uero Vosda. Sed & hic cum paruo tempore regni apicem honorifice cum pace obtinisset; immatura preuentus morte; Clotario principatus dimisit monarchiam. Qui Clotarius, audita fama beati Mauri; frequenter cum ad se euocans; eius sapientissimis uenturatur consilijs. Denique cum aliquando beatus Maurus duos ex fratribus pro aliquibus necessitatibus ad eum transmississet; ac ipse benignissime omnia, pro quibus ierant, contulissent loco. Quae cum ab eis rescisset, ait; Et nostra, Deo propitio, largitas ipsi non deest loco; praesertim cum & amplioem illis tam regni quam diuitiarum obtineamus potestatem; & bona operandi a Domino perceperimus uoluntatem.

Huius temporibus dum beatus Maurus villas ac pradia, monasterij curam gerendo & disponendo; circuiret; quadam die in possessione monasterij, cui Gaudiacus nomen est, ingressus refrigerandi gratia; secretiorem locum petijt. Quo cum sederet, & cum duobus monachis, qui cum eo uenerant, psalmos decantaret; nunciatur illi, Ansegarium archidiaconem ecclesiae Andegauensis stare pro foribus; & cum eo colloqui desiderare. Cumque uir Dei ut ingrederetur iussisset, & ille ea, pro quibus uenerat, perorasset; uir Domini sanctus Maurus Simplicium uocans monachum, ait illi; Virum hunc, qui nobis pro sua reuerentia & affabilitate dudum familiaris effectus est, poculo charitatis potare; ac uino sanctae dilectionis inebriare; ut spiritales, spiritualiter debemus. Cui cum Simplicius dixisset; Non est quicquam uini nobis, nisi tantummodo in uno paruissimo uasculo, quod ad sellam pendere consueuit; sanctus Domini Maurus dixit illi; Defer illud huc. Cumque allatum fuisset, adiecit; Panem etiam huc deferre.

Et cum coram eo panem quoque attulissent; signum Crucis contra paruissimum uasculum faciens, dixit; Potens est Deus, qui mensam populo suo in eremo parauit, & aquam in abundantia de petra produxit; etiam nobis seruis suis de hoc paruulo uasculo sufficienter uini ministrare affluentiam. Mirum dictu, penes & incredibile factu, opus est sequutum. Cum enim sexaginta & eo amplius homines ibi adessent, qui tribus uicibus de ipso biberunt uasculo, ita plenum semper repertum est; ac si intactum post primam permanisset impletionem. Hoc miraculum nobis Simplicius, cum ad monasterium cum ipso beato Mauro reuersus enarrasset, Eliseo eum similem decreuimus assignandum; qui paucis de cibarijs plurimos in longum pauit artifices. Ex eo loco cum ad monasterium reuerteretur, obuium habuit in media uia quendam uirum plebeium; cui cancri uleus superius occupans labrum; tam nasum, quam maiorem genarum absumperat partem. Cuius calamitatem uir Domini miseratus; de contra signo Crucis edicto; pristinae eum restituit sanitati.

Per idem tempus Clotarius Andegauis ueniens; uiro Dei ad monasterium se ire uelle mandauit. Cui cum a uiro Dei ut ueniret, remandatum fuisset; paucis secum assumptis, ire perrexit. Cumque uenisset; tradidit ad ipsum locum fiscum regium, qui Blazon nuncupatur. Villam etiam quae Longus campus dicitur, autoritate regia ibi delegauit. Quem etiam beatus Maurus deprecatus est, ut regali edicto firmare dignaretur; quatenus congregationi loci illius electionem propriam per succedentia liceret habere tempora. Quod cum praeepto regia potestatis iuxta petitionem uiri Dei rex libenter annuisset; comitatus eius benedictione; profectus est.

Ex eo tempore beatus Maurus non facile iam de monasterio egredi uspiam uolebat; sed ordinatis Praepositis, ac reliquis administratoribus, ipse soli Deo, orationi quotidie ac lectioni uacans; feruentius multo quam coeperat, deseruere in sancto procurabat proposito. Cumque gregi suo de die in diem incrementa sanctae religionis in melius augmentari conspiciens, omnipotenti Deo labijs exultationis sacrificium offerret deuotissimae laudationis; trigesimo octauo a fundatione ipsius monasterij an-

Clotarius  
solus re-  
gnat.

Signo crucis  
S. Maurus  
uinum  
paru uasculo  
mirabile  
factu.

4. Reg 4.

Miraculu.

Vide regia  
am libera-  
tatem in  
monasterio.

Rex a beato  
Mauro  
benedicitur.



rij anno, cum & ad perfectam iam venisset aetatem, & iuxta prophetiam beatissimi magistri sui, qui post consummatam trinam vicenorum annorum decursionem, mercedem operum suorum à Domino ei recompenſandam esse prædixerat, finem vitæ suæ iam propinquare cognosceret, ædificata sibi domuncula iuxta beati Martini ecclesiam, remotiorem delegit vitam sumere. Sed quia grex sanctæ congregationis sine rectoris, qui super eum sollicitè intenderet, esse non poterat, conuocans omnem congregationem, de substituendo sibi Abbate sollicitè pertractabat. Cumque omnis congregatio cœnobij hoc in eius posuisset deliberatione, vtpotè qui omnes melius, quàm se vnusquisque eorum cognosceret, ipse pater sanctissimus Bertulfum, nobilissimum ac perfectissimum in omni religione virum, quem ipse sanctissimè edocuerat, ad tale onus suscipiendum idoneum esse iudicauit. Cui cum omnis congregatio in tali electione assensum præbuisset, ipse pater sanctissimus in loco eum sessionis suæ sedere constituens, ac singula ei, in quibus tanti gregis curam gerere deberet, paterno insinuans amore, intra domum, quæ ei, vt diximus, prope ecclesiam sancti Martini constructa fuerat, se recepit, duobus tantummodò ad sibi cohabitandum & seruiendum, ipsius congregationis electis fratribus, Primo scilicet, atque Aniano. Nobis enim, qui cum eo veneramus, Bertulfo, quem Abbatem constituerat, sollicitè adesse ac inuigilare præcepit, ne fortè in aliquo à rectitudine regularis tramitis deuiarèt.

Bertulfum  
sibi succes-  
sorem acci-  
pit S. Mau-  
rus.

Cumque duos ac dimidium taliter in contritione spiritus & corporis maceratione complèsser annos, quadam nocte cum more sibi solito ecclesiam beati Martini intrare vellet, & vota precum ac lachrymarum Domino persolvere, diabolus magna obsequentium constipatus cæterua, ab ingressu eum prohibuit basilicæ, dicens; Eia Maure, qui nos à proprijs disturbare speras sedibus, tam longissimas tibi que hætenus incognitas adisti regiones, nunc videndo ac experiendo nostræ perferes immisionis destituentissimam populationem. Ego enim, prout libuerit, strages diuersarum mortium inferendo, de tuis nunc debacchans triumphabo, ita vt vix aliqui de tanta istic adunata remanere videantur congregatione. Cui cum vir Domini respondisset, Incepit Dominus in te satan & in verbis tuis, quibus mendax es & pater tuus? statim inimicus velut fumus euanescebat, strepitum immanissimum ac terrificum dedit, ita vt etiam ipsi viro Dei monasterium omne funditus contremuisse fuerit visum. Quo sonitu fratres expergefacti, ingenti que pauore perculsi, stratis ilicò exilientes, signa pulsare cœperunt, ac synaxim cantare nocturnam.

Diabolus S.  
Mauro in-  
sultat.

Fugit cum  
ingenti  
strepitu.

Interea cum vir Dei, nimia afflictione ac tædio pro his, quæ audierat, mœrens, ingressus ecclesiam beati Martini, Dominum precaretur, quò illi certius ea, quæ malignus spiritus ei dixerat, reuelare dignaretur? angelus Domini ei continuo, candidissimo amictus habitu adstans, dixit; Quid, dilectissima Deo anima, tanto mœrore pro his, quæ à Deo agi disposita sunt, afficeris? Nam diabolus, licet totius caput obtineat mendacij, multa tamen coniiciendo, de ijs præcipuè quæ frequenter est expertus, prænoſcit. Vnde scias eum non sua voluntate, sed imperio Dei ea quæ tibi prodidit, referasse? nam aliquo modo verum est, quod audisti. Pars enim huius congregationis maxima, infra breue tempus colligetur ad Dominum, vt ab ipso præfixum atque præordinatum est. Sed non propter hoc ipse, vt asseruit, de aliquo istorum vel ad modicum triumphabit? Tuis enim admonitionibus & exhortationibus instructi, paratus vnusquisque, vocati- onis suæ diem expectabit gaudens. Quos cum omnes moderno obeuntes tempore præmiseris felix, vt promeruerit, felicior subsequeris.

Angelus  
Domini S.  
Maurum  
consolatur.

His dictis, visio angeli adstantis & colloquentis ablata est. Sanctus autem Domini factò manè, omni congregationi cuncta, quæ viderat, per ordinem enarrauit. Deinde paterna erga eos vsus solitudine, taliter illos allocutus est; De his, quæ serui Domini velle cognouerint, si aliquo modo tristari cœperint, voluntati Domini contraire ipsa sua videntur tristitia? Et ideò quia ipse mortalibus terminum finiendæ istius posuit vitæ, qui præteriri à nullo natorum valet? sed ex eo quo primis hominibus mortem minatus est, ira eius in hoc irreuocabili permanet sententia? nos, quibus quo voluit ordine dies huius vitæ in proximo finiendos esse patefecit, maculas commissorum facinorum lachrymis pœnitentiæ, & maceratione tergamus corporis? & sicut propheta admonet, scrutantes sollicitè vias operis nostri, præueniamus faciem Domini in confessione, vt atria supernæ ciuitatis in hymnis valeamus intrare confes- sionum,

Thren. 3.  
Psal. 94.

num; eiusque claritatem cum sanctis omnibus reuelata facie perpetuo contemplari digni inueniamur. Et quia, dilectissimi fratres, nunc tempus adesse cognouimus, ut incipiat iudicium de domo Domini; iudicia eius, quæ aliquando quidem occulta, nunquam tamen sunt iniusta; reuerenter, ut seruos boni Domini decet, suscipientes ac perferentes, fursum erectis adoremus cordibus; summopere procurantes; ne qua minus perfecta nos accuset actio; ac attentius inuigilantes, ne calcaneo nostro tentator insidians, muscipula nos deceptionis in via hac, qua iam undecima ingredimur hora; illaqueare possit.

Hac exhortatione & admonitione sancti viri ita omnis congregatio ad horam ultimam liberè expectandam, preparare sese coepit, ut omnes; qui illo tempore ab hac vita de ipso loco migrauerunt; caelestem ascendisse ad patriam, nulli dubium sit. Factum est autem; ut infra quinque menses, centum & sexdecim ibi morerentur fratres; nec plus de tanto grege, quam vigintiquatuor remanerent monachi. Inter quos etiam tunc Antonium & Constantinianum comites & socios nostros sepeliuimus. Expleto autem tanto numero, eo tempore, in eodem loco mortuorum, dolor lateris grauiter beatorum inuasit Maurum. Qui languore ingrauescente, quadagesimo primo aduentus sui ad eundem locum anno, octauodecimo Calendarum Februariarum die, ante altare beati Martini, super cilicium stratus sui decubans; eum exitum suum uiuificorum munisset perceptio ne sacramentorum; adstantibus qui relictis fuerant discipulis, migravit feliciter ad Dominum; sepultusque; est in eadem basilica ad dexteram partem altaris. In quo loco, meritis & orationibus eius, multa magnifica & admiranda operatur Deus ad laudem & gloriam nominis sui.

Post obitum denique ipsius sancti viri, cum ego una cum Simplicio, sicut ipse nobis ipso die depositionis suæ præceperat, ad nostrum decreuissim reuerti monasterium; vir Domini Bertulfus nos obtestando deprecatus est; ne illum quo adiuueret, desereremus tempore. Quem cum offendere pro sua sanctitate ausi non fuissim; per benedictionem, quo superuixit; cum illo morati sumus. Quo defuncto, cum Florianus totius religionis vir, ac filius ductoris nostri Harderadi, qui à beato Mauro nutritus fuerat, ei in monasterij regimine successisset, ac nos multis precibus retinere uoluisset; reuersi ad vos, o sanctissimi Patres, Deo gubernante sumus; atque hæc uestris obsecundantes imperijs, de vita & cõuersatione seu virtutibus beati Mauri, imperito licet sermone cõscripsimus. Dies autem vitæ B. Mauri ita supputantur; Oblatus est Deo ac traditus, beato Benedicto, cum duodecim esset annorum. Habituauit cum eo viginti annis. Comoratus est in monasterio suo, quod ipse edificauit, annis quadraginta, diebus quatuordecim. Qui simul fiunt anni septuaginta & duo; dies quatuordecim. Per omnia benedictus Deus, qui regnat in secula, Amen.

## VITA S. BONITI ARVERNORVM EPISCOPI

SCRIPTA AB EIVS AEQUALI AD BEATISSIMOS PATRES Adelphium & Eucherium, illis ita iubentibus. Qui autem historiae huius author est, nomen quidem suppressit suum, sed in prologo testatur, quandoquidem Illidy & Gallici Aruernorum episcoporum & confessorum luculento stylo vita esset exarata, do-  
luisse Adelphium & Eucherium Boniti vitam non extare. Ea uero in gratiam lectoris nunc demum paraphrasticòs reddita est per F. Laurentium Surium.



RIGINEM traxit Bonitus ex inclita Aruernorum stirpe: patre Theodato, matre Syagria, qui ad Romanos Senatores suos referrent natales. Prius autem quam in hanc esset lucem editus, sacerdos quidam, Fregio nomine, fertur ad eius parietem uenisse ades, atque à genitrice illius cum magno acceptus gaudio, & pro more rogatus, ut ipsi benè precaretur, his uerbis esse usus: Tu mihi benedic Dei sacer

17. IANUAR.  
Genus Boniti.

Per multi fratres intra menses s. moriuntur.

S. Maurus exit de corpore.

Bertulfus moritur.